

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІДКРИТОСТІ ЕКОНОМІКИ

Постанова проблеми в загальному вигляді. Подальше будівництво ринкової економіки України передбачає спрямованість її на розвиток інтеграційних процесів в світове та Європейське співтовариство. Без тісного співробітництва з іншими країнами світу розвиток економіки України може гальмуватись і відставати від зазначених в економічній стратегії економічних параметрів. Однією з важливих складових частин економічної системи держави є її податкова система. Але як свідчать проведені дослідження, поки що ця важлива система ще не відповідає по більшості параметрів загальносвітової практиці і має багато недоліків, які потребують термінового виправлення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведенні дослідження останніх наукових публікацій, статистичної інформаційної бази та системи організації податкової системи України дозволило визначити, що вона потребує подальшого удосконалення та покращання, яке можна здійснювати по різних напрямках. Вирішення проблем, які зараз існують, дозволить в подальшому увійти Україні в світове та Європейське співтовариство з найменшими втратами та в більш повільному і приємному для неї варіанті.

Метою статті є визначення можливості та проблеми інтеграції економіки України в світове та Європейське співтовариство та напрямки її вирішення. Особливо це стосується удосконалення діючої податкової системи, удосконалення діючого податкового законодавства, організації податкової служби, розробки податкової політики як держави, так і підприємства, подальший розвиток її стимулюючого напрямку.

Виклад основного матеріалу. Економічна ефективність розвитку економічних відносин в Україні потребує поглиблення загальноекономічного розподілу праці з урахуванням поширення взаємовідносин з зовнішньоекономічним середовищем. А це передбачає інтеграцію економіки держави в світове суспільство по більшості економічних параметрів та по різних напрямках діяльності. З іншого боку така загальносвітова інтеграція не повинна впливати на розвиток та існування головної риси ринкової економіки – конкуренції на ринку виробництва товарів та послуг і не повинна перешкоджати їй. Тобто подальший розвиток ринкової економіки повинен бути спрямований на досягнення відкритості ринку за умов конкурентоздатності вітчизняної продукції.

Регулювання процесів подальшої спрямованості на інтеграцію економіки держави можливо тільки економічними методами. В цьому випадку велике значення належить різним економічним та фінансовим важелям і, в першу чергу, податковій системі, яка діє в країні. Інтеграція України в світове співтовариство потребує подальшу переробку та удосконалення всіх ланок діяльності держави і, в першу чергу, її законодавчої бази, в тому числі і податкової системи, а головне, її переосмислення і відповідність вимогам та принципам будівництва її в інших країнах світу.

Подальша перебудова законодавчої бази податкової системи передбачає утворення інтегрованості її з податковим законодавством інших країн світу та дотримання визначених принципів будівництва. Головним принципом є стабільність законодавства на протязі визначеного періоду. В умовах розвитку ринкових відносин, коли постійно змінюється економічне середовище в державі, діє багато різних чинників і економіка держави стає нестабільною. Податкова система, як невід'ємна складова частина фінансової та економічної системи, повинна постійно пристосовуватись до тієї ситуації, яка складається і відповідати їй.

В умовах ринкової економіки підприємство може розраховувати тільки на свої можливості і повинно самостійно визначати параметри своєї діяльності, визначаючи результати її хоча б на рік. Головним мотивуючим та стимулюючим чинником при цьому є отриманий прибуток, який залишається на підприємстві. Податкові платежі є відносно постійною частиною загальних витрат підприємства, тому що якщо воно не має пільг по сплаті податкових платежів, воно не може не сплачувати непрямих податків, відрахувань на соціальні заходи та інше. В цьому випадку отримання прибутку в великому ступені залежить від останніх. З іншого боку податкові платежі являють собою достатньо вагомий важіль економічного впливу на діяльність підприємства з боку держави.

Введення нового податкового платежу не повинно бути несподіваним для його платника. Така дія повинна бути економічно обґрунтованою, відповідати бажанням не тільки держави, а, в першу чергу, платника податкового платежу та його можливостям. Це є наслідком теоретичного обґрунтування того, що податок є платою за послуги, які його платник повинен отримувати від держави у вигляді виконання останньою своїх функцій. При цьому розмір податкового платежу повинен бути ідентичним розміру отриманого податкового платежу. Перш ніж податковий платіж буде введений до податкової системи держави, необхідно щоб були розроблені всі методичні та нормативні документи по його визначенню та розрахунку і, в кінцевому випадку, платник повинен звикнути до нього та сприймати його. (Як свідчить досвід вперше податок на додану вартість був введений в двох провінціях Франції в 1954 році, а у всій країні тільки з 1959 року).

Податкові платежі не повинні впливати на зменшення конкурентоспроможності продукції, причому це стосується як товарів вітчизняного виробництва, так і товарів, які імпортуються з інших країн. В цьому випадку стає необґрунтованою економічна спрямованість державних органів, дії яких пов'язані з захистом вітчизняного виробника. Це стосується в першу чергу застосування підвищених ставок імпортного мита та визначення приблизно ідентичних ставок його в різних країнах світу.

При будівництві податкової системи податкові платежі виступають ефективним стимулюючим чинником впливу на діяльність держави. До таких чинників відносяться: надання пільг по окремих податкових платежах, надання податкового кредиту, податкових канікул або взагалі звільнення платника від сплати податкового платежу. В сучасній економічній податковій теорії немає єдиної точки зору з питань податкових пільг. Одна група вчених та фахівців вважає, що надання пільг по податкових платежах дозволяє платникам без порушення діючого законодавства не сплачувати їх. Інша група вважає, що пільги по податкових платежах необхідні для подальшого розвитку економіки держави.

Як свідчать проведенні дослідження відмова взагалі від пільг по податкових платежах може негативно вплинути на різні економічні процеси, що відбуваються в державі. Але при наданні пільг також потрібно дотримуватись визначених принципів, які полягають у наступному:

- ❖ Пільги повинні визначатися тільки в діючому законодавстві по податкових платежах, яке приймається законодавчим органом країни.
- ❖ Не повинні надаватися пільги платникам податкових платежів в залежності від форми власності підприємства. Нажаль в Україні перевага при наданні пільг віддається підприємствам з державною формою власності, які і так знаходяться в пільгових умовах господарювання.
- ❖ Надання пільг не повинно зменшувати конкурентоздатність продукції, яка виробляється в Україні або імпортується. При наданні пільг повинно дотримуватись вимоги утворення однакових умов господарювання для всіх суб'єктів поза залежності від місця розташування виробництва.
- ❖ Не повинно застосовувати багату кількість пільг по якомусь податковому платежу. Їх кількість повинна бути оптимальною і визначатись діючими Законами України.

- ❖ Особливе значення має розмір надання пільги. При його визначенні потрібно щоб з одного боку їх надання не вплинуло на достатньо вагоме зменшення державного бюджету країни, а з іншого боку надало дійсну відчутну допомогу платнику.
- ❖ При наданні пільг по непрямим податках не можливе їх надання окремим підприємствам, виробникам або підприємствам, які реалізують продукцію.

Зменшення адміністративного втручання державних органів і, в першу чергу, податкових. Але при цьому це не повинно впливати на послаблення державного контролю за платниками податкових платежів. Об'єктивно кожен платник податкового платежу не зацікавлений в сплаті його, тому що це зменшує його доход. Тому до порушників податкового законодавства повинні застосовуватись різні адміністративні або фінансові санкції. При цьому в різних країнах при достатньо жорстких штрафних санкціях виділяють характер порушення (навмисний чи випадковий і ступінь порушення). З іншого боку такими порушниками можуть бути і державні податкові органи, головним з порушень яких є перевищення своїх повноважень. В Україні при рішенні суддів на користь платника податкового платежу сплата штрафів здійснюється, як правило, з державного (місцевого) бюджету. В розвинутих країнах світу застосовується практика, коли визнається конкретна особа, яка допустила перевищення своїх повноважень, визначається матеріальна та моральна шкода, яка була нею нанесена і відшкодування завданої шкоди, відповідно, відбувається за рахунок коштів цієї особи. В цілому це приводить до того, що податкові органи більш уважно та обгрунтовано підходять до питання запровадження різних заходів та дій до відповідного платника податкового платежу.

Значною проблемою для економіки України є залучення інвестиційних коштів. При дефіциті власних грошових ресурсів зовнішні (або внутрішні) інвестиції виступають як головний чинник подальшого розвитку промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей національної економіки, впровадження новітніх технологій, інноваційних рішень тощо. Для зацікавленості потенційних інвесторів велике значення має податкова система країни. В різних країнах світу для залучення іноземних інвестицій інвесторам надаються різні пільги на отриманий прибуток. В деяких країнах наданні інвестиції взагалі звільняються від сплати податкових платежів на протязі визначеного часу. Широке застосування набув такий вид стимулювання, як звільнення від оподаткування на визначений час виробленої продукції на підприємствах, де розмір іноземних інвестицій є більшим ніж 90%. Надається пільга або взагалі звільняється від сплати окремих податкових платежів (наприклад, мита) сировина, яка імпортується з-за кордону і яка необхідна для виробництва продукції на підприємстві з іноземними інвестиціями. Особлива увага приділяється підприємствам, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю або надають відповідні послуги (наприклад, транспортні послуги з міжнародного перевезення вантажів або пасажирів).

Частково з метою залучення іноземних інвестицій, а також частково для подальшого економічного розвитку окремих територій в державах утворюються вільні економічні зони (офшорні зони). Їх утворення дозволяє залучати вільні фінансові ресурси, які працюють на дану економічну зону. Але застосування таких офшорних зон економічно вигідно для країн, де вони існують і не вигідно для країн, з яких реєструються підприємства. Тому законодавчі органи економічно розвинутих країн світу розробляють таку законодавчу базу, яка б стимулювала розвиток підприємств власної країни. Для окремих галузей надаються пільги по сплаті податкових платежів таким чином, щоб підприємствам було не вигідно реєструватись в інших країнах. Але при цьому не здійснюється якийсь адміністративний тиск на вітчизняні підприємства у вигляді заборони реєстрації в офшорних зонах або визначення та надання дозволу реєстрації тільки в деяких з них. Головним при цьому є визначення добровільності при виборі місця розташування підприємства та його юридичної адреси.

Важливим чинником, який впливає на ефективність податкової системи країни, є законослухняність платників податкових платежів та їх культура. При розробці податкової політики кожний платник податків (юридична чи фізична особа) головною метою для себе визначає зменшення податкових платежів за рахунок їх оптимізації. При цьому не стає питання уникнення сплати податкових платежів, в тому числі і за рахунок порушення діючого законодавства. Але дія цього чинника в більшому ступені залежить не тільки від платника податкових платежів. Виходячи з того, що податки є платою за послуги, які надає держава, розмір їх сплати до державного та місцевих бюджетів визначається ступенем та якістю виконання державою своїх функцій. Чим повніше вони виконуються, тим більше податкових платежів отримує держава.

Обов'язковою умовою утворення та діяльності будь якого підприємства або виду діяльності є розробка стратегії діяльності в майбутньому. Складовою частиною такої стратегії є податкова політика, головною метою якої є оптимізація податкових платежів за умов не порушення діючого податкового законодавства. Розробка податкової стратегії платника податкових платежів здійснюється при проведенні податкового аналізу та планування. Для цього визначаються різні показники фінансово - господарської діяльності в залежності від різної мети та економічної означеності. При цьому потрібно відзначити, що в деяких випадках показники, які використовуються для планування, можуть відрізнитися від офіційних показників. Наприклад, офіційним показником є валовий прибуток, який розраховується як різниця між валовими доходами та валовими витратами. Але при плануванні податкової політики підприємства і плану податкових надходжень до державного бюджету визначається балансовий прибуток, до складу якого також включаються різні позареалізаційні доходи, з яких потім і визначається податок до сплати.

При розробці податкової стратегії підприємства всі податкові платежі поділяються на умовно постійні та змінні. До перших відносяться ті податкові платежі, які не залежать від виду або обсягів діяльності підприємства (наприклад, майнові платежі: податок на землю, на транспортні засоби та інше). Такі платежі можливо в більшому ступені точно спрогнозувати на достатньо тривалий час і визначати при розробці податкової політики. Іншу групу складають змінні податкові платежі які залежать, в першу чергу, від обсягів діяльності (наприклад, непрямі податкові платежі: універсальні та специфічні акцизи). Їх розрахунок більш складний і носить ймовірний характер, тому що залежить від напрямків діяльності підприємства та диверсифікації його виробничої діяльності. Від стабільності діяльності підприємства та його економічних параметрів і залежить якість розробки його податкової політики. Розробка податкової політики підприємства є головною вимогою інвесторів, особливо закордонних, при прийнятті рішення про вкладання фінансових ресурсів в будь яке підприємство або вид діяльності.

Висновки. В цілому можна визначити, що подальша інтеграція України в світовий та Європейський простір неможлива без достатньо вагомої зміни всіх ланок та ділянок економіки країни. Одним з головних регулюючих чинників при цьому виступає податкова система. Це, в першу чергу, стосується удосконалення діючого податкового законодавства, організації податкової служби та методів її діяльності та поведінки, відношення до платників податкових платежів, подальшого розвитку стимулюючих чинників за умов не перешкоджання конкуренції на ринку виробництва товарів та надання послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гридчина М.В., Тропина В.Б., Вдовиченко Н.И., Калина А.В. Налоговая система Украины: Учеб. пособие. – 3-е изд., испр. и доп. – К.: МАУП, 2003. – 144 с.
2. Крисоватий А.І., Десятник О.М. Податкова система: Навчальний посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 331 с.
3. Литвиненко Я.В. Податкова політика: навчальний посібник. – К.: МАУП, 2003. – 224 с.